

Egy summerhilli gyűlés – Részlet Hylde Sims Summerhill-regényéből

március 1, 2013

Első fejezet

Maz hirtelen kiugrott a bozótból, pont a tanfelügyelő lábai közé, amikor az épp a hokipályaként számon tartott, egyenetlenre vágott fűvel borított dombocskát vette szemügyre. A tanfelügyelő lesöpört egy fűszálat a térdéről.

– Neked meg hol lenne a helyed, kisfiam?

Maz kirázta a hajából a leveleket. Nem egészen értette a kérdést. Ám ahogy végignézett a férfin, a fényesre suvickolt bőrcipőjén, a nyakkendőjén, a merev testtartásán, a jól begyakorolt pókerarcán, egyből megértette. Vállvonogatva felelt:

– Bocsi, nem akartam összekoszolni a ruhádat. Te vagy a tanfelügyelő, ugye?

A rosszálló tekintet szinte már fájt Maznek. Lassan hátrálni kezdett, majd talpra ugrott, és eliszkolt.

– Hékás, gyere csak vissza!

A tanfelügyelő beletúrt a zsebébe, mintha csak meg akarna győződni róla, hogy a pénze még benne van – vagy netalán édességet keresett volna benne?

Maz eltűnt a főépület mögött.

A felügyelő tudta, hogy nem így kellett volna reagálnia, de azt nem tudta, hogyan lehetett volna másképp. Ezek a gyerekek úgy néznek bele egyenesen a szemébe, miközben azokat a

lényegre törő, komoly kérdéseiket felteszik, hogy az már szinte zavarba ejtő. Sokszor pedig észre sem veszik, hogy ő ott van közöttük. A jelenléte kicsit sem változtat a viselkedésükön. Ugyanúgy viccelődnek, káromkodnak, vagy épp kínálgatják keksszel az ételcsomagjaikból, mintha ő is közéjük tartozna. Amikor aztán képtelen volt ugyanilyen közvetlen stílusban reagálni, és csak kényszeredetten, leereszkedő mosollyal az arcán annyit tudott kinyögni, hogy „Ne féljetek, ne árullak be titeket senkinek!”, a gyerekek lesajnálóan néztek rá, és szépen elszállingóztak mellőle – ki a nagy fához ment hintázni, ki a saját szobájába vonult vissza, vagy épp egy tanórára, vagy a művészeti terembe, vagy isten tudja hová.

Most jól megnézte a főépület frontját. Viktoriánus épület, gondolta magában. Egy szerény viktoriánus udvarház, eredetileg valami sikeres iparmágnás vidéki háza. Egykor vagy egy tucat szolgáló sürgött-forgott benne: kertészek, szakácsok, cselédek. Most már viszont nagyon le van lakva. A málló vörös téglákon kezdőbetűk és dátumok olvashatók, melyek a harmincas évekbe visznek vissza. Pár autó parkol az ablakok alatt a keményre kitaposott földúton, ami biztosan iszonyatos sárrá változik, ha elered az eső. Ez előtt egy kis füves tér található, amit szemmel láthatóan nemrég nyírtak le, néhány szép szál kőris- és bükkfával tarkítva; a ház körül elhanyagolt füves tér kitaposott ösvényekkel, még több fával, néhány kisebb földszintes épülettel, és az ütött-kopott kerítés, mely az úszómedencét veszi körül. A ház mögött messzebb egy meredek zöld domboldal, melynek a tetején ott díszileg az Eliston kastély sötét sziluettje a nyári ég alatt.

Senki a közelben. Nem tudta, hogy mit tegyen vagy hova menjen innen. Az volt az érzése, hogy gyerekek lesik őt az ablak mögül, ami megcsillan az ereszről lelógó borostyán és a vadszőlőindák mögött, de az is lehet, hogy egyszerűen keresztülnéznek rajta. Aztán észrevett két lányt, akik épp kihajoltak az egyik emeleti ablakon. Figyelték, ahogy a fecskék a fiókáiknak ételt hordanak az ereszcsonna alá

épített fészkeikbe, majd újra felröppennek a fák irányába.

Ha fél tucatnál több gyereket talált együtt, akkor már szerencsésnek érezhette magát, a gyűléseket kivéve.

Na persze, a gyűlések! Egy maszatos, meghatározhatatlan korú és nemű gyerek tűnt fel a főbejáratnál, és masírozott végig az iskola területén egy hatalmas rézkolomppal csörömpölve. A hangot meghallva egy csomó gyerek szépen, komótosan kezdett befelé ballagni a házba. A Maz nevű kisfiú, egy neki túl kicsi biciklin robogott be a ház elé, hirtelen kifarolt, lehajította a bicaját a fal mellé, és berohant a házba. A tanfelügyelő követte őt az aulába: egy tágas terem több kijáratral, olyan, mintha az egész épület közlekedési csomópontja volna.

A gyerekek elhelyezkedtek a padlón, a megviselt tölgylambériának dőlve. Néhányan egy hajdan igen látványos lépcsőfeljárón foglaltak helyet, ami a szobából vezetett az emeletre. Összekapaszkodó gyerekpárok itt-ott: fiúk-lányokkal, sőt még fiúpárok is. A felnőttekhez és néhány nagyobb gyerekhez piócaként tapadtak a kicsik, ölükbe telepedve vagy a vállukon pihengetve. Körülbelül – ahogy a felügyelő lopva összeszámolta őket – hatvanan voltak jelen, mindenféle korosztályú, elég slamposnak tűnő társaság, tíz hozzájuk hasonlóan slampos felnőtt társaságában. Nem volt könnyű megkülönböztetni egyiket a másiktól.

Hasonlított mindez egy iskolai gyűléshez? A szépen rendezett széksorokhoz, rajtuk az egyenruhás gyerekekkel, a csatasorba állított felügyelő diákokkal, a felnőttekkel, akik pedig velük szemben egy pulpituson foglalnak helyet? Pár tanár az aula szélén katonásan felsorakozva, az igazgató már várja, hogy a susmogás megszűnjön, és ő előadhassa leegyszerűsített üzenetét bátorságról, hűségről, Istenről, bejelentéseket tegyen a délutáni klubfoglalkozásokról, és szokásos panaszáradatát zúdítsa a gyerekekre a lépcsőkön talált firók miatt. Ez mind olyan kiszámítható. Az igazgató kedvesen beszélt, vagy szigorúan? A tanárok mindig a helyzet urai tudtak maradni? Az

aulába való bevonulás és a termekbe való kivonulás elég simán zajlott le, hogy a lökdösődést és tolakodást a minimumra csökkentsék? A diákok az erre szánt öt perc múlva már a padokban ültek? Ez is olyan kiszámítható. Jól passzoltak az ilyen dolgok az olyan kifejezésekkel, mint „célkitűzések”, „képzés”, „helyes és helytelen”.

De itt?

Muirt, aki már közeledett a századik életévének betöltéséhez, betámogatták egy sarokban álló karosszékbe, ahol mindjárt elő is vette a dohányát, és lassan elkezdte tömni a pipáját. A gyűlésvezető, egy tizennégyéves-forma, hosszú szőke hajú lány levágott szárú farmernadrágban, és a jegyző, egy ugyanolyan korú, japánnak kinéző fiú, egy füzet fölé görnyedve folytattak tanácskozást.

– Oké! – mondta a lány, miközben felállt. – A gyűlést megkezdjük! Kevin, kussolj, azt mondtam, kezdjük!

Kevin (aki, úgy rémlett a felügyelőnek, a matektanár volt) kajánul vigyorgott.

– Jól van, jól van! – mondta, azzal a jegyzővel szemközti falnak támaszkodott.

A szobában lassan elült a zaj. Páran kötögettek. Úgy tűnt, ez volt az ügyeletes mánia. Még Maz is – konstataálta a felügyelő – megtanult valahogyan-valakitől kötni; egy nagy fehér megkötött darab – a felügyelőnek pulóvernek tűnt – simult keresztbevetett lábaira, mintha egy kisbárányt dédelgetett volna az ölében. Egy vastag fakötőtűt szorongatott a hóna alatt, a másik szorgalmasan járt a kezében.

– Na, jó – mondta a gyűlésvezető. – Van ma látogatónk?

Egy kerekkepű maszatos, szeplős kislány segítőkészen oldalba bökte a felügyelőt.

– Te látogató vagy, nem?

A tanfelügyelő bátortalanul feltette a kezét.

– A látogatók megtennék, hogy kinn várakoznak? – szólt a gyűlésvezető. – Arra, az ajtón túl, a bejáratnál.

A felügyelő és még pár látogató tették, amire felszólították őket. Az üvegajtón át a felügyelő látta a szavazást, ami arról döntött, beengedjék-e a látogatókat a gyűlésre, vagy sem. Rutinműveletnek tűnt, mert egy perc múlva egy lány már nyitotta is az ajtót, és odaszólt nekik:

– Most már bejöhetnek.

Üres szék már nem volt, úgyhogy a felügyelő egy rozoga padra kényszerült, egy kisfiú mellé, aki igencsak demonstratív módon ráógumizott.

Egy másik látogató, egy maga korabeli alacsony, őszülő hajú nő, óvatosan átlépett az alsó fokokon ülő gyerekek feje fölött és letelepedett a lépcsőre. Otthonosan mozgott a helyen és látszott, hogy ismeri a helyi szokásokat, bár a felügyelő az itt eltöltött három nap egyikén sem találkozott még vele. Most először nézte meg alaposabban, az összekaristolt lépcsőkorláton át. Később beugrott neki, hogy nem a nő arca, hanem az a kis ferde mosolya volt annyira összetéveszthetetlen, még ennyi év után is. Kigyúlt az arca. A szíve erősen kalapálni kezdett, aztán hirtelen szinte megállt. Ki akart rohanni, és elbújni, vagy odaugrani hozzá és elragadni a lépcsőről. Az a kis féloldalas alig észrevehető mosoly a szája szélén most a gyűlésvezetőnek szólt.

– Jól van – szólalt meg a gyűlésvezető, miközben hátravetette a haját. – A mai első ügy: Brendan kontra vagonbeliek, amiért a kunyhóbelieket nem hagyták aludni takarodó után. Brendan, tiéd a szó.

Egy drótkefére emlékeztető vörös üstökű, vékony kissrác éles hangon kezdte el a mondókáját.

– A múlt éjjel a vagonbeliek hangosan magnóztak a kunyhóbeliek takarodója után. Mondtam nekik, hogy kussoljanak, erre Simon beszólt nekem, hogy kopjak le. Ezek a srácok azt képzelik, hogy csak azért, mert már a vagonokban laknak, megszeghetik a francos szabályokat.

A tanfelügyelő, tettetett vigyorral az arcán elnyomott egy önkéntelen grimaszt. Pár kéz a magasba lendült.

– Simon! – szólt a gyűlésvezető.

Egy idősebb, magas fiú keret nélküli szemüvegben letett egy kisgyereket az öléből, és felállt, hogy beszéljen.

– A srácok nem is akartak aludni. Ők is akkora zajt csaptak, hogy csak na! Aztán próbáljátok őket megkérni, hogy fogják be! Azért dobtam ki Brendant a szobámból, mert a cuccaimmal vacakolt, és a végén még neki állt feljebb! – Ezzel leült, és a kisgyerek azonnal visszatelepedett az ölébe.

– Katie?

Egy duci kislány hosszú vörös ruhában a lépcsőről kiabált le.

– Simon, nem ez itt most a lényeg! Mi értelme van a takarodószabálynak, ha ti nem tartjátok be? Nektek kellene a kicsiknek példát mutatnotok! – elnevette magát. – Amúgy pedig a ház másik végében is hallottunk titeket.

– Úgy van, úgy van! – morajlott fel a sok gyerek egyszerre.

A tanfelügyelő előhalászott a zsebéből egy noteszt, amire az volt írva: „Coralford Iskola, 1999. július” és ezeket a szavakat véste bele: „Egyezkedő technikák diákok közti interakció révén. Tanári reakció?” Nem tetszett neki, amit írt, erőltetettnek és nem odaillőnek hatottak.

– Te mit csinálsz? – kérdezte meg tőle a mellette ülő fiú, és egy élénk rózsaszín buborékot fújta a szájával.

– Én, ööö, próbálok jegyzetelni.

A fiú kipukkasztotta a rágógumilufit.

– De hiszen a jegyző épp ezt csinálja – és a japán fiúra mutatott, aki az ülésvezető mellett ült a padlón, és szorgalmasan körmölt egy füzetbe.

– Hogy hívnak?

– Ööö, Bignold úrnak – felelte a felügyelő.

– Nem, úgy értem, mi a keresztneved? Hogy szoktak szólítani?

– Nem hiszem, hogy ezt neked... – a tanfelügyelő itt megtorpant – Ööö, Jaspernek. Kicsit butuska egy név – fejezte be a mondatát kissé szerencsétlenül. – És mi a...

– Csend legyen ott! – a gyűlésvezető szigorúan nézett a padon ülőkre. – Aki legközelebb zajong, kap egy penny büntetést. Indítvánnyal állok elő.

A tanfelügyelő ismét elvörösödött, és a lépcső felé sandított, ahol az a valaki éppen nagyon belemélyedt a történésekbe.

– Aaron!

A Jasper mellett ülő fiú kivette a szájából a rágógumit, és összenyomta az ujjai között.

– Azt javaslom, hogy a vagonbeliekre rójunk ki bírságot.

– Támogatom! – szólt Maz, miközben a haját egy kötőtűvel elválasztotta.

– Én azt javaslom, hogy kapjunk egy szigorú figyelmeztetést, és ha még egyszer előfordul a hangoskodás, csak akkor kapjunk bírságot – mondta Simon. A gyűlésen résztvevők felnevettek.

– Más javaslat? Ki az, aki Aaron javaslatát fogadja el? – a gyűlésvezető óvatosan tette fel a kérdést újra. Féltucat kéz

emelkedett a levegőbe, ő pedig összeszámolta.

– Simon javaslata mellett állók?

Majdnem mindenki feltette a kezét, még – a tanfelügyelő legnagyobb elképedésére – Brendan is, aki maga terjesztette fel a panaszt. Ezt róttta le a noteszba: „A konfrontáció hatástalanítása diák-központú döntéshozatal által. Tanári reakció?” Muir elgondolkodva pöfékelt a karosszékében; ő az első javaslatnál tette fel a kezét.

– Rendben, ügy lezárva – a gyűlésvezető Simon irányába nézett szúrós tekintettel. – Simon és a többi vagonbeli! Szigorú figyelmeztetésben részesültök, hogy takarodó után ne zajongjatok. Ha még egyszer előfordul, bírságot kaptok. Következő ügy? – lepillantott a jegyzőre.

– John kontra harmadik osztályosok. Nem pakolták el maguk után a famegmunkáló eszközöket – a jegyző egészen enyhén raccsolt.

Az ügy ugyanúgy folyt, mint az előbb: először a tárgyalás, aztán a javaslatok a büntetésre nézve, végül a szavazás. A legsúlyosabb büntetés egy tíz pennys bírság volt. Aaron „szobafogságot” kapott két napra, mert nagyobb gyerek felügyelete nélkül hagyta el az iskola területét. Visszatette a rágót a szájába, durcásnak tűnt, de nem szólt egy szót se.

– Egyéb?

Jasper a női látogató kezét látta a magasba lendülni.

– Charlotte!

– Azért jöttem ide, hogy pár riportot készítek Muirral a századik születésnapja alkalmából. Rögzíthetem magnóra a következő gyűlést? Megengeditek?

– Gondolom, nincs akadálya – mondta a gyűlésvezető. – Charlotte magnófelvétele mellett ki szavaz? – a legtöbb kéz a magasba emelkedett. – Ellene?

Muir felemelte reszkető kezét, és azt mondta: – Gyerekek, túl nagylelkűek vagytok ám! Egy ilyen magnószalag bárkinek a kezébe kerülhet. Ha a sok káromkodás meg a szerelmi életetek ecsetelése a Sun magazin kezébe kerül, az iskolát be is zárhatják.

– Muir, a gyűlést már ezerszer felvették – mondta a gyűlésvezető kedvesen. – Mindannyian tudjuk, hogy Charlotte is ide járt, könyörgöm. Különben is, a többség megszavazta. Ügy lezárva.

– Ombudsmanok! – szólalt meg valaki.

– Ja igen! Ki akar ombudsman lenni jövő héten?

Simon, Katie és Simon, a matektanár jelentkezett. A jegyző felírta a nevüket.

– Akkor jó. Gyűlés bezárva.

Maz a hóna alá gyűrte a kötését, fél kézzel a terem sarkába húzott egy létrát, és valamit felkapcsolt. A terem hirtelen berezonált. Basszusgítár és dob hangja zúgott végig a termen, hogy mindenki beleremegett. Néhány gyerek kisétált a kertre nyíló ajtón a langyos esti levegőre. Katie és Simon elindultak egymás felé, ütemesen mozogva a zene ritmusára.

Muir kiverte a pipáját, és kopott kordzakója zsebébe tette. Félig-meddig két nagyobb lányra támaszkodva, Jasper segítségére indult.

– Gyere be a házba hozzám egy whiskey-re! – kiáltotta reszelős hangon oda, hártavékony bőrű kezéből tölcsért formázva, vészjóslón közeledve a férfi felé.

(Folyt. köv.)

Jegyzetek:

- A Summerhill Iskolában a bentlakó gyerekek különböző

épületekben vannak elszállásolva, a vagonokban (angolul Carriages) például a legidősebbek. A nevét azokról az igazi, kimustrált vasúti vagonokról kapta, amiket Neill (az ínségesebb időkben) ideiglenes elszállásolás céljára szerzett be; később a nevet átörökítették a gyerekek állandó szálláshelyére.

- Muir alakja Neillt formázza.

Fordította: Miskolczy Zsuzsanna

A szerzőről: Hylde Sims 1942 és '47 között volt Summerhill diákja, abban az időben, amikor az iskolát a második világháború miatt Walesbe evakuálták, mivel a leistani épületet katonai célokra használták fel. Erről az időszakról és még sok minden másról hosszabban emlékezik David Gribble *Real Education* c. kötetének Summerhill-fejezetében.

Summerhill után Hylde művészeteket tanult, majd 1973-ban megalapította egy másik ex-summerhillivel, Freer Spreckleyvel a summerhilli önkormányzati rendszer mintájára, a Lifespan közösséget, mely egy kommunához vagy ökofaluhoz hasonlítható, ahova lelki gyógyulást keresve találnak el az emberek. Két évig élt itt lányával, majd Londonban vállalt tanítói állásokat.

Költészettel is foglalkozik. 2009-ben kiadták a *Reaching Peckham* c. 40 darabból álló álló elbeszélő költeményét, melyben közreműködött két volt-summerhilli diák is: a zeneszerző Warabe Tatekoji, és a keverőpult-tervező Lucien Croft, és egy volt summerhilli tanár is, Sarah Barton. Ezen kívül énekesként is szép karriert futott be.

A 2000-ben kiadásra került *Inspecting the Island* (Tanfelügyelő a szigeten) c. regényét egyfajta visszavágónak szánta William Golding *A legyek ura* c. regényére, mivel Summerhillt gyakran

érte/éri az a vád, hogy az egyfajta Legyek Ura-sziget, ahol a gyerekek szabadon „felfalhatják egymást”. A regény a „The Summerhill novel” (A Summerhill-regény) alcímet viseli.

Magáról így vall Hussein Lucas *After Summerhill* c. kötetében: „Én úgy érzem, Summerhill a megmentőm volt. Könnyen egy elviselhetetlen és még előítéletesebb perszónává válhattam volna, mint, ami vagyok, ha hagyományos lányiskolába járok. El tudom képzelni, hogy egy olyan igazi karót nyelt tanítónővé váltam volna. De Summerhillben kitanulja az ember a humort és spontaneitást.”

